

קרפף בעל דיורין שנזרע

דוד רומם

1. הצגת הבעיה

כיום מוקפים רוב הישובים הגדולים בארץ ב"צורת הפתח"; דבר ההופך אותן, לחלק מהדעות, לרשות היחיד.

ברוב הערים קיימים גם פארקים, גינות נוי גדולות, מדשאות ולעיתים נכללים בשטח העיר גם פרדסים, מטעים ואפילו שדות.

א. האם מותר לטלטל בתוך אותם שטחים זרועים או נטועים?

ב. האם מותר לטלטל בעיר עצמה?

ג. האם מותר לטלטל מהשטחים האלה ומהם?

כדי לברר את ההלכה בענין זה, נפתח בדיני חצר וקרפף שנזרעו בחלקם, לאחר מכן נדון בהבדלים שבין שני המקרים.

2. הגדרות

א. מהו "קרפף"? רש"י (עירובין יח א ד"ה לגינה ולקרפף) כותב שקרפף הוא היקף גדול, חוץ לעיר, להכניס שם עצים לאוצר, ובלשוננו: שטח מגודר משמש לצרכי אחסון וכדומה, ו"אין דעתיה להשתמש בהם מיד, מאחר שהניחם חוץ לעיר" (ביה"ל סימן שנח סעיף א ד"ה לדירה).

ב. "גינה" נקרא לשטח המשמש כמקום גידול לירקות או לתבואה (למעט עצים, "כיון שעצים אינם מבטלים את הדירה, דעבידי אינשי לנטוע אילנות להסתופף בצילן". שם סעיף ט ומ"ב ס"ק סה).

אם כן, הפארקים והגנים הציבוריים אינם פוסלים את העירוב. אך מה בדבר גינות שאין הולכים בתוכם?

3. טלטול בקרפף

א. גזירת חכמים

גינה וקרפף המוקפים במחיצה שגובהה לפחות י' טפחים - חשובים מדאורייתא כרשות היחיד, אך גזרו חכמים שלא יטלטלו בתוכם כדין כרמלית, כיון שהם גדולים ונראים כרשות הרבים, חששו שמא יבואו לטלטל ברשות הרבים (רש"י עירובין סז ב, ד"ה הם אמרו קרפף יותר מבית סאתיים; שו"ע שעב ב).

ב. בית סאתיים

במה דברים אמורים? בקרפף גדול, שיש חשש שמא יטעו ויחליפוהו ברשות הרבים, אך בקרפף קטן - לא גזרו, והריהו כרשות היחיד רגילה. הגודל הקובע הוא "ביתסאתיים", מקום זריעת סאתיים זרעים, שהוא חמישים על מאה אמה. קרפף הגדול מבית סאתיים -

אסור לטלטל בו.

כיצד נקבע גודל זה? - "סאתיים הוא שיעור חצר המשכן, ונתנוהו חכמים שיעור לכל היקף שלא הוקף לדור בתוכו או להשתמש מן הבית לתוכו, כגון קרפף שבבקעה" (רש"י בבא בתרא כד ב ד"ה קרפף).

"לפי שכל מלאכת שבת והלכותיה אנו למדין ממשכן, וחצר המשכן גם כן לא היה מוקף לדירה, והיו מטלטלין בכולו, לפיכך לא רצו חכמים לאסור שיעור זה ועד בכלל, אבל יותר משיעור זה, אפילו משהו - אסור לטלטל בו אלא בד' אמות, וכן להוציא מחצר לתוכו ומתוכו לחצר" (שו"ע הגר"ז שנה ג).

ג. דיורין

מה פירוש "מוקף לדירה"? - קרפף שיש בית הפתוח לתוכו. בקרפף כזה מותר לטלטל, "אפילו בית חמשת כורין, אפילו בית עשרת כורין - מותר" (עירובין יח א במשנה וברש"י ד"ה וחצר), כיון שהוא נראה כחצר של בית, ואין חשש שיתבלבלו בינו לרשות הרבים.

ד. זריעה

עם כל זה, יתכן מקרה בו יוכיח אדם שאין בכוונתו להשתמש בקרפף המוקף לדירה כבחצר: אם זרע אדם זרעים בשטח הקרפף, מגלה הוא בכך את דעתו, שאין בכוונתו לדרוך על השטח הזרוע (שאינו דרך לדור בזרעים. הגר"ז סימן שנה סעיף יז); הקרפף אינו נראה עוד כחצר אלא כשדה, ולכן חוזר הדין המקורי, דהיינו: אסור לטלטל בשטח הקרפף (עירובין כג ב, שו"ע שנה סעיף ט).

כמובן, כל זה אמור לגבי קרפף הגדול מבית סאתיים, אך קרפף בן סאתיים או פחות מכך - מותר בטלטול, גם אם כל שטחו זרוע (שם תוספות ד"ה זרוע רובו)¹.

4. קרפף שנזרע בחלקו

א. חלקי הקרפף

בארנו דין קרפף שיש בו דיורין ונזרע כולו. מה הדין בקרפף שנזרע רק בחלקו? קרפף כזה מורכב משני חלקים הפרוצים זה לזה: חצר (השטח הפנוי) וגינה (השטח הזרוע).

בענין זה כתוב בברייתא (עירובין כג ב): "קרפף שהוא יותר מבית סאתיים שהוקף לדירה; נזרע רובו - הרי הוא כגינה ואסור".

משמע: הזרעים ביטלו את ההיקף לדירה, ואין מתחשבים בכך שחלק משטח הקרפף פנוי. מדוע?

ב. ההוה אמינא

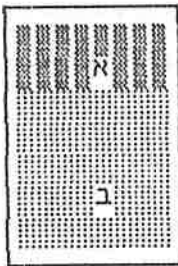
אומר על כך רב הונא בריה דרב יהושע: "לא אמרן אלא יותר מבית סאתיים, אבל בית סאתיים - מותר". מבאר רש"י (שם ד"ה אלא וד"ה אבל בית סאתיים): לא אסרה הברייתא את הטלטול אלא במקרה שיש יותר מבית סאתיים באותו מקום זריעה, והשטח הזרוע נחשב ככרמלית, כי קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה (ובמקרה שלנו - נזרע) דינו ככרמלית, והחלק הפנוי - חצר הפרוצה למקום האסור בטלטול הוא, לפיכך הכל אסור.

אבל בית סאתיים, "דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה - הכא נמי שרי. ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה, שאין מחיצה ביניהן - דאפילו הכי לא אסרי אהדידי".

מוסיפה על כך הגמרא: "כמאן? - כרבי שמעון, דתנן: ר' שמעון אומר: אחד גנות ואחד חצירות ואחד קרפיפות - רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית".

מבאר רש"י (עירובין פט א ד"ה רבי שמעון), שלדעת ר' שמעון חצירות גנות וקרפיפות שאין בהם יותר מבית סאתיים, כיון שאין להם תשמיש מיוחד ואין משתמשים בהם תדיר - נחשבים הם כרשות אחת, אפילו אם הם שייכים לאנשים שונים, ומותר להוציא כלים ששבתו בחצר ולהעבירם לקרפף וכדומה, ובלבד שלא יוציאו מן הבית או יכניסו אליו. מאידך, לרבנן החולקים על ר' שמעון, אף על פי שאין בהם דיורין תדיר ואינם מיוחדים לתשמיש מסוים - אסורים הגנות, החצרות והקרפיפות לטלטל מזה לזה, למרות שמותר לטלטל בתוכם, ואפילו הם שייכים לאדם אחד (שם צא א רש"י ד"ה וקרפיפות רשות לעצמן).

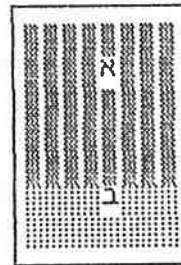
ציור 2

השטח הזרוע - א

השטח הפנוי - ב

ציור 1

השטח הזרוע - א

השטח הפנוי - ב

לפיכך, במקרה דנן, בו חלק מהקרפף נחשב גינה והאחר - קרפף, מתיר ר' שמעון לטלטל משטח אחד לחבירו, וכן לטלטל בתוך כל אחד מהם.
לסיכום: אם השטח הזרוע (א בציור 1) גדול מבית סאתיים - לכולי עלמא אין לטלטל בכל הקרפף, כיון שהשטח הזרוע הוא קרפף האסור בטלטול, והשטח הפנוי - פרוץ אליו. אך אם השטח הזרוע אינו גדול מבית סאתיים - הרי יש כאן קרפף המותר בטלטול (א) וחצר (ב), ולשיטת ר' שמעון מותר לטלטל מזה לזה. זהו פירוש הברייתא לפי רב הונא בריה דרב יהושע.

שואלת הגמרא: מנין לך שמתיר ר' שמעון לטלטל בקרפף כזה? הרי יתכן שאף ר' שמעון יאסור כאן, מסיבה אחרת: המיעוט (הפנוי) יתבטל ברוב (הזרוע), ונראה את הקרפף כאילו כולו זרוע, וכקרפף גדול מבית סאתיים הזרוע כולו - גם ר' שמעון יאסור לטלטל בו!

לכאורה היה אפשר לומר, שיש לפנינו מקרה של ביטול מיעוט ברוב, ובאנו למחלוקת האם נחשב המיעוט המבוטל לאחר ביטולו כחלק מן הרוב²: לפי ההוה אמינא המיעוט בעינו עומד, ואף על פי שהוא פרוץ לשטח הזרוע - אינו אסור בטלטול, כיון שאין בו בית סאתיים; ולפי המקשן - המיעוט הפנוי מצטרף לחלק הזרוע, וביחד הם נחשבים לקרפף יותר מבית סאתיים שנזרע כולו, ולכן אסור לטלטל בו.

אמנם יש לדחות סברה זו, שאין כאן דין ביטול מיעוט ברוב, אלא בחינת המטרה של היקף הקרפף: האם הוא נועד לשמור על הזרעים (וממילא רואים את הקרפף כאילו לא הוקף כלל לדירה. הגר"ז שם), או שהוא היקף לדירה, ודבר זה מוכרע על פי יעודו של רוב שטח הקרפף (וכן משמע מרש"י שם כד א ד"ה והוה ליה קרפף יותר מבית סאתיים)³.

תוספות (שם כג ב ד"ה לרבי שמעון) מחזקים את קושית הגמרא ומבארים שמדברי הברייתא המקפידה לומר "נזרע רובו", ומדובר בקרפף הגדול מבית סאתיים, משמע שאם נזרע מיעוטו (ציור 2) יהיה מותר לטלטל בו, אף על פי שהשטח הזרוע (א) גדול מבית סאתיים! והרי כולם מסכימים שאין לטלטל בקרפף כזה!

ואם הולכים אחרי הרוב לקולא, כל שכן שהולכים לחומרא, וכשנזרע רובו (ציור 1), אפילו בית סאתיים בלבד, יתבטל המיעוט הפנוי (ב לרוב הזרוע (א), ואסור יהיה לטלטל בקרפף, דבר הסותר את דברי רב הונא בריה דרב יהושע: "אבל בית סאתיים - מותר".

ג. מסקנת הגמרא

במסקנה חוזרת בה הגמרא מההבנה הקודמת, ואומרת שהדיוק שיש לדייק מהברייתא הוא שדווקא כשנזרע רובו - אסור (ציור 1), אך אם מיעוטו נזרע - מותר (ציור 2). ועל כך העיר רב הונא בריה דרב יהושע, שכאשר אותו מיעוט הזרוע קטן מבית סאתיים - מותר, אך אם גדולו בית סאתיים או יותר - אסור.

מבאר רש"י (שם כד א ד"ה דלא הוי וד"ה אבל בית סאתיים), שלמרות שקרפף בגודל בית סאתיים מותר בטלטול אפילו נזרע כולו (כמבואר לעיל בפסקה 3ד), כאן הוא אסור בטלטול ואינו מתבטל, כיון שהוא מקום חשוב לקרוא לו שם בפני עצמו.

מקשה הגמרא: הרי לר' שמעון מותר לטלטל מקרפף בן סאתיים לחצר, ולפי ההסבר החדש - אסור! מתרצת הגמרא שיש להעמיד את הברייתא כרבנן החולקים על ר' שמעון, וסוברים שקרפף וחצר רשויות נפרדות הם ואסור לטלטל מזה לזה. ר' ירמיה מדפתי חולק על תירוץ זה ומעמיד את הברייתא כר' שמעון, אלא שדיוקן שלרב הונא בריה דרב יהושע הוא שדוקא במקרה שהשטח הזרוע (א בציוור 2) בגודל בית סאתיים מותר לטלטל בו, ואם הוא גדול מכך - אסור. מסביר רש"י (שם ד"ה לקולא), שאף על פי שהשטח הזרוע נחשב קרפף, כיון שאילו היה עומד בפני עצמו היה מותר בטלטול (אילו היתה גדר בינו לחצר) - מותר לטלטל גם כאן, שר' שמעון מתיר לטלטל מגינה לחצר ולקרפף. מאידך, אם גודל השטח הזרוע עולה על בית סאתיים - הריהו ככרמלית ואסור לטלטל בו ובחצר, כיון שנפרצו זה לזה.

ד. שיטות הראשנים

העולה מכל האמור: קרפף גדול מבית סאתיים שהוקף לדירה שנזרע כולו או רובו ויש בשטח הזרוע יותר מבית סאתיים - אסור לטלטל בו אפילו ד' אמות. קרפף כזה שלא נזרע כלל, או אפילו נזרע מיעוטו, ואין באותו מיעוט הנזרע בית סאתיים, כיון שיש בו דיוקין מותר לטלטל בו לכולי עלמא. נזרע מיעוטו ויש בשטח הזרוע יותר מבית סאתיים - אסור לטלטל בו לכולי עלמא; גם לרבנן (הלישנא הראשונה) וגם לר' שמעון (ר' ירמיה מדפתי). נזרע במיעוטו בית סאתיים בדיוק - באנו למחלוקת ר' שמעון ורבנן: לרבנן אסור לטלטל בו (הלישנא הראשונה), ולר' שמעון מותר (דעת ר' ירמיה מדפתי).

מקשים הראשונים (תוספות שם ד"ה לא אמרן⁴): לפי הסבר זה יוצא שכיון שקרפף העומד בפני עצמו דומה לחלק הזרוע של קרפף גדול מבית סאתיים, בקרפף זרוע הסמוך לגינה - אם הוא קטן מבית סאתיים לכולי עלמא מותר לטלטל ממנו אפילו לבית; אם הוא גדול מבית סאתיים - לכולי עלמא אסור לטלטל ד' אמות בתוכו וכל שכן ממנו לחצר או לבית.

ואם גודלו בית סאתיים בדיוק - באנו למחלוקת ר' שמעון וחכמים: לר' שמעון מותר לטלטל ממנו לחצר אבל לא לבית ולחכמים אסור לטלטל אפילו לחצר. יוצא שר' שמעון וחכמים חולקים רק במקרה של בית סאתיים מדויק, וקשה לצמצם את מחלוקתם לדבר קטן כל כך!

לפיכך מסבירים תוספות, שלרבנן גם קרפף קטן מבית סאתיים שנזרע, אסור לטלטל ממנו לחצר כמו מקרפף בן סאתיים, אלא שבקרפף גדול מבית סאתיים שנזרע מיעוטו (ציוור 2) ואין בזרוע בית סאתיים, מתבטל הזרוע לרוב הפנוי, ומותר לטלטל בכל הקרפף כדלעיל.

אך כשנזרע בו בית סאתיים בדיוק - אסור לטלטל בתוכו וממנו, כיון שבית סאתיים חשיב טפי, ואין הזרוע מתבטל לפנוי, והרי הם כחצר וקרפף הפרוצים זה לזה. נזרע רובו, בין אם הוא בן סאתיים בין אם לאו - בטל המיעוט הפנוי לרוב הזרוע, ורואים את הקרפף כאילו נזרע כולו ואסור לטלטל ממנו לחצר. מסביר הריטב"א, שכדי

להתיר את הטלטול מקרפף לחצר צריך תרתי לטיבותא:
 א. גודל השטח הזרוע קטן מבית סאתיים.
 ב. הזרוע מהווה את מיעוט שטח הקרפף.
 הרא"ש בסוגייתנו העלה רעיון אחר: כיון שלא יתכן שר' שמעון וחכמים חולקים בבית סאתיים מדויק, אפשר להסביר שמה שאמרו "בית סאתיים" הכוונה היא גם לבית סאתיים פחות אמה, כדרך שמתרץ ר"א בקרפף שארכו כפול מרחבו. צריך עיון אם כוונתו ב"עד שיפחת אמה אחת" היא לאמה על פני כל הרוחב, כפי שנקט ר"א בקרפף ארוך (כלומר: נ' אמה מרובעות), או לאמה על אמה (כלומר: אמה מרובעת אחת). ונראה שכוונתו לאמה על פני כל הרוחב⁶. מכל מקום, בסופו של דבר חוזר בו הרא"ש מתירוץ זה ומקבל את הסבר התוספות.

5. פסק הלכה

א. פסק הרמב"ם
 כתב הרמב"ם (הלכות שבת טז ו): "מקום יתר מבית סאתיים שהוקף לדירה, אם נזרע רובו - הרי הוא כגינה ואסור לטלטל בכולו.
 נזרע מיעוטו - אם נזרע ממנו בית סאתיים מותר לטלטל בכולו, ואם היה המקום הזרוע יתר מבית סאתיים - אסור לטלטל בכולו".
 ל"ערוך השולחן" יש גרסה אחרת בדברי הרמב"ם. הוא גורס: "מקום יתר מבית סאתיים שהוקף לדירה, אם נזרע ממנו בית סאתיים מותר לטלטל בכולו, ואם היה המקום הזרוע יתר מבית סאתיים - אסור לטלטל בכולו"⁶ (סימן שנח סעיף יז).
 על כך תמה ערוה"ש שתי תמיהות:
 א. מדוע לא חילק הרמב"ם בין נזרע רובו לנזרע מיעוטו, כמו שמחלקת הגמרא בשני התירוצים האחרונים?
 ב. מתוך כך נובעת הקושיה השניה: הרי כתב הרמב"ם: "מקום יתר מבית סאתיים - אם נזרע ממנו בית סאתיים - מותר". והרי בגדר "יתר מבית סאתיים" נכלל גם קרפף הגדול במעט מבית סאתיים, וכשנזרע בו בית סאתיים הרי נזרע רובו, ואיך מותר לטלטל בכולו? הרי בגמרא נכתב בפירוש, בדחיית ההוה אמינא של דברי רב הונא בריה דרב יהושע, שאין לטלטל בקרפף כזה! והוא מוסיף להעיר: "וצע"ג שלא העירו המפרשים".
 מתרץ ערוה"ש את דברי הרמב"ם, בחדשו דרך אחרת בהבנת הסוגיה בגמרא: בדחיית ההוה אמינא של דברי רב הונא בריה דרב יהושע חזרה בה הגמרא, לדעת הרמב"ם, גם מהסברה שהמיעוט בטל לגבי הרוב, ולא כפי שביארו זאת יתר הפוסקים, שהדחיה היתה רק בהעמדת דברי רב הונא בריה דרב יהושע⁷. לכן, בקרפף וגינה שאין גודלם הכללי עולה על בית סאתיים מותר לטלטל, דאין צריכים היקף לדירה כלל, ואפילו נזרע כל שטחם (והוא הדין לכל שטח זרוע בגודל זה, כמבואר לעיל בפסקה 73).
 כאשר רובו של הקרפף זרוע, ואין בזרוע יותר מבית סאתיים, למרות שגודלו הכללי של הקרפף עולה על בית סאתיים, אין השטח הזרוע נאסר בטלטול (שהרי אינו גדול דיו

כדי להאסר), וממילא אינו אוסר גם את השטח הפנוי. לפי דבריו נראה לומר, שהרמב"ם רואה את הקרפף הגדול מבית סאתיים שנזרעו בו בית סאתיים (או פחות), כמורכב משני חלקים - הזרוע והפנוי - שכל אחד מהם מותר בטלטול בפני עצמו גם ללא היקף לדירה, ולא יאסור חלק אחד את משנהו, כשהוא בעצמו מותר!

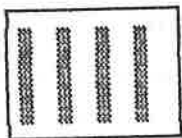
שאר הפוסקים סוברים, שכשאנו בודקים לשם מה הוקף הקרפף, אנו מגיעים למסקנה שעבור הרוב הוקף, והמיעוט בטל לגבי הרוב ומצטרף אליו, כי הם חטיבה אחת. יוצא במקרה כזה, שיש לפנינו קרפף יתר על בית סאתיים שלא הוקף לדירה, ולכן אסור לטלטל בו.

כמובן, אם הזרוע יתר על בית סאתיים, אף אם הוא מיעוט הקרפף, אסור לטלטל בכולו אף לדעת הרמב"ם, שהזרוע אסור בפני עצמו, והפנוי פרוץ במלואו לשטח האסור בטלטול.

נראה שיש להביא סייעתא להסבר ערוה"ש בדברי הרמב"ם משו"ת חכם צבי (סימן נט),

הפוסק בקרפף יתר מבית סאתיים ובו יש חלקות זרועות הנפרדות זו מזו (ציור 3) ואין באף אחת מהן יותר מבית סאתיים, דאין להן חשיבות להקרא קרפף לאסור את הטלטול בו. ואף דקיימא לן כר"ש דאין לטלטל בקרפף יתר מבית סאתיים - מסתמא בבת אחת קמיירי. ועוד: מה טעם אסורה חצר כשזרוע בה יותר מבית סאתיים אף כשהוא מיעוט (ציור 2)? - דפרוצה למקום האסור בטלטול.

ציור 3

השטח הזרוע -

משמע דבעינן קרפף האסור בטלטול בפני עצמו כדי לאסור את החצר כולה! אבל בערוגות קטנות שאין באף אחת מהן יותר מבית סאתיים, מנא לן שיהא אסור לטלטל בתוכן, ולא מצאנו בשום מקום שיצטרפו לאיסור שני מקומות שאין בהם שיעור, כשיש ביניהם דבר המותר, אלא מתורת רוב, שהוא מצטרף בכל מקום לבטל את המיעוט. איסור דרבנן זה לא יהיה חמור מדין אויר וסכך פסול בסוכה, שאין מצטרפין אם יש ביניהם דבר המותר, למרות שהם איסורי תורה⁸.

לסיכום: דעת הח"צ נוטה להקל, שהרי רגל בני אדם מצויה בין הערוגות. משמע מדבריו, שלמרות שהרוב זרוע, אין הקרפף אסור בטלטול, דלא אזלינן בתר רובא, ורק אם זרוע יותר מבית סאתיים במקום אחד נאסר. וכן היא דעת הרמב"ם לפי ערוך השולחן, דלא אזלינן בהיקף הקרפף בתר רובא.

אמנם יתכן לדחות הוכחה זו, ולומר שה"חכם צבי" יודה כשיש בית סאתיים במקום אחד, והוא רוב הקרפף, דאזלינן בתר רובא, דהוא רוב דלא בעי צירוף.

ב. פסק השו"ע ונושאי כליו

בסימן שנה טע"ף ט כותב השו"ע: "קרפף יותר מסאתיים שהוקף לדירה... אם נזרע רובו - הזרעים מבטלים הדירה, אפילו אין בהם אלא סאתיים. נזרע מיעוט - אם אין בו אלא סאתיים - מותר, יותר מסאתיים - אסור". ובסעיף י כתב: "מי שיש לו גינה בחצרו - אם הוא רוב החצר, אפילו אין בה אלא בית סאתיים - לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית. ואם הוא יותר מסאתיים - לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות. ואם היא מיעוט החצר - מה שיש בה יותר מסאתיים אוסר כל החצר. ואם יש בה סאתיים או פחות - אסור להוציא ממנה לבית".

ט ב ל ת ע ז ר

קרפף שהוקף לדירה או גינה בחצר (פסק השו"ע לפי המשנה ברורה)

הגודל הכללי		יותר מבית סאתיים			בית סאתיים או פחות ^ט
גודל השטח הזרוע	יותר מבית סאתיים	בית סאתיים	פחות מבית סאתיים	בית סאתיים או פחות ^ט	
				נזרע רובו	אסור לטלטל יותר מד' אמות ^ז
נזרע מיעוט ^ט	בתוכו אסור לטלטל יותר מד' אמות ^ז	מותר ^ד	מותר ^ד	מותר ^ד	
	מהפנוי לבית	אסור	מותר ויש אוסרים ^י	מותר ^ט	
	מהזרוע לבית	אסור	אסור	אסור ויש מקילים ^ז	מותר ^י

הערות ומקורות לטבלה

1. משנה ברורה ס"ק סח, עה.

2. גם בשטח הפנוי. שם ס"ק סו. דהמיעוט בטל לגבי הרוב, וכאילו לא הוקף לדירה.גר"ז.

3. ונראה דה"ה מחצה על מחצה. שם ס"ק סט.

4. מותר לטלטל מהחצר לזרוע, ואפילו במקום זרעים. שם ס"ק עא, עו. ודלא כט"ז, האוסר לטלטל במקום זרעים, משום שנתבטלה הדירה על ידי הזרעים. שעה"צ ס"ק סה. ועיין בפמ"ג במ"ז סק"ד, דטעם הט"ז הוא, דאף על פי שכשהוא בפני עצמו מותר לטלטל בו, כשהוא חלק מקרפף יותר גדול - אויר הקרפף מיתרו מבית סאתיים והוא אסור. אך אינו אוסר את הפנוי, כיון שבפני עצמו אינו אסור (ט"ז סק"ו).

5. שם ס"ק עד.

6. שם ס"ק עז. ולפי הגר"ז נראה להחמיר מספק, שמא הזרעים מבטלים הדירה.

7. גם בשטח הפנוי אסור אפילו בד' אמות. שם ס"ק פא.

8. שם ס"ק פג. ואף על פי שאין הבדל בדין בין קרפף בן סאתיים לקטן ממנו, כאן מתירים גם האוסרים, כיון שהזרוע הוא מיעוט הקרפף ובטל לגבי רובו הפנוי, מה שאין כן בקרפף בן סאתיים, שאף על פי שהוא מיעוט הקרפף אינו בטל לגבי רובו, כיון דחשוב הוא. גר"ז.

9. כן פסקו הרבה ראשונים וכן הוא במ"א ס"ק יד, ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק. שם ס"ק פג ושעה"צ ס"ק עז. וכן פסק הגר"ז, ד"בדברי סופרים הלך אחר המיקל".

10. ס"ק פג.

טעם המתירים: משום שאין הזרוע אסור מצד עצמו, שהרי בית סאתיים לא נאסר בטלטול, אלא שכשמצטרף עמו השטח הפנוי - גדול הוא מבית סאתיים, ולכן אסור לטלטל מהזרוע לבית, אך הפנוי בעצמו - לא נאסר (ט"ז סק"ו ופמ"ג במ"ז שם).

טעם האוסרים: אדם ששבת בבקעה ובאו נכרים והקיפוהו מחיצות, מותר לטלטל בתוכו. ואפילו מחוץ לאלפיים אמה מותר על ידי זריקה, אך לא כדרכו. וחולקים הראשונים בדין טלטול כדרכו בתוך אלפיים אמה: תוספות (עירובין פט א ד"ה רב) ומרדכי, (והובאו דבריהם בשעה"צ ס"ק עה) אוסרים, דהוי מקום הנפרץ למקום האסור לו, אף על פי דלא נאסר חוץ לאלפיים מחמת עצמו, (וכן פסק הרמ"א בסימן תג) והוא הדין כאן, דלא נאסר הקרפף מחמת עצמו, דאינו יתר על בית סאתיים. כן פסק הגר"ז, דיש להחמיר. (ויש לעיין בדבריו, מדוע לא נלך אחר המיקל בדברי סופרים, כמו שפסק לעיל, בהערה 9). אמנם המתירים יבארו כרש"י רוב הראשונים (וכן פסק משנה ברורה שם בסק"ט), דלא הוי חוץ לאלפיים מקום האסור בטלטול, אלא דנאסר הגברא לילך שם, אך החפצא של המקום ודאי מותר.

11. גר"ז שם.

(המשך בעמוד הבא)

6. דין חצר

א. שיטת התוספות והרא"ש

עד כאן עסקנו בקרפף, שהוא שטח מגודר הנמצא בדרך כלל מחוץ לעיר. מה הדין בחצר שלפני הבית ורחבה שמאחוריו, בהן השימוש תדיר יותר? בתוספות ד"ה נזרע רובו מובאת דעתו של ר"ח, שקרפף שאינו גדול מבית סאתיים, אפילו נזרע כולו, אין הדירה שבתוכו מתבטלת בגלל הזריעה; ואפילו ביתר על בית סאתיים, אם הוא משמש כדיר, סהר או מוקצה (וכן חצר) יש להסתפק שמא דיוריו אינן מתבטלים משום זריעה, כיון שתשמישן רב. וכן מובא ב"פסקי תוספות" (רמז לט): "קרפף בית סאתיים, אפילו נזרע כולו - לא בטל דירתו, וצ"ע בדיר וסהר וחצר יתר מבית סאתיים אם בטל דירתו".

הרא"ש מביא את הדין של קרפף קטן מבית סאתיים שנזרע רובו, שאסור לטלטל ממנו לבית, אך מותר לטלטל בתוכו, ומסיק שהוא הדין ברחבה שאחורי הבתים. ונראה לו שאפילו בחצר שלפני הבית הזרעים מבטלים את הדירה. ואפילו אם תאמר שיש לחלק בחצר שתשמישה רב ואינו מתבטל בגלל הזריעה - ברחבה, מכל מקום, יש להחמיר שתיבטל הדירה. ובחצר - הזרוע יפסיד את דירתו, ויאסר להכניס ממנו לבית. ואם הוא גדול מבית סאתיים - תאסר כל החצר בטלטול.

הרא"ש ממשיך להביא ראיות לכך שהזרעים לא יבטלו דיורין בקרפף בן סאתיים וברחבה וחצר הגדולים מבית סאתיים ודוחה אותן ומסיק לבסוף: "ומיהו מסתבר כיון דלא אשכחן ליה אלא בקרפף, דאין ללמוד ביטול היקף דירה דרחבה וחצר מקרפף וצ"ע". וכן ב"קיצור פסקי הרא"ש" (פרק ב סימן ב): "ומספקא להו לתוספות ברחבה שאחורי הבתים וחצר, אם זרעים שבהם מבטלים דירתו, לענין זה שאם הזרוע יתר על בית סאתיים שאוסר כל החצר והרחבה להכניס ולהוציא מהם לבית, ואז לטלטל ארבע אמות בחצר אסור;

ואם היו סאתיים או אפילו פחות מסאתיים - אז אסור להוציא מהזרוע לבית אפילו המועט זרוע;

או שמא אין זרעים מבטלין אלא דירת קרפף ולא דירת חצר ורחבה". לסיכום: התוספות והרא"ש נשארים בצ"ע האם הזרעים מבטלים את הדירה בחצר, רחבה וכדומה. הטור (סימן שנח)⁹ מביא את דברי התוספות והרא"ש כדבר שנסתפק בו מהר"ם, ומכריע לבסוף: "וטוב להחמיר"¹⁰.

ב. פסק השו"ע

השו"ע מביא את דין קרפף שנזרע בסעיף ט, ובסעיף י מביא דין גינה בחצר, ולכאורה משמע שהוא מחלק ביניהם, אלא שהמשנה ברורה (ס"ק עג) כותב: "דכשם שזרעים מבטלי מחיצות של קרפף שהוקפו לדירה, כמו כן מבטלי מחיצות של חצר, ולא אמרינן דחצר חשיבא טפי ולא מתבטל בשביל זרעים"¹¹.

ערוך השולחן (סימן שנח ס"ק כא) חולק על דעתו של המ"ב, וסובר שבכוונה כתב המחבר דין קרפף בנפרד מדין חצר, כי דינם שונה, שבחצר שאין השטח הזרוע עולה על

בית סאתיים מותר לטלטל בכל מקרה, ואם הזרוע הוא מיעוט הקרפף מותר להכניס אף מהשטח הפנוי לבית.

7. גינה בעיר

א. שיטת ה"מור וקציעה"

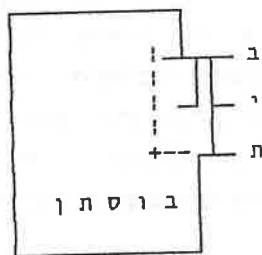
לדעת המו"ק, כל דיני קרפף יתר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה, או שהוקף לדירה ונזרע רובו וכיו"ב הנזכרים בסימן שנח, עוסקים בקרפף העומד בשדה, וכן גינה בבקעה, ורחבה וחצר - בבתים שחוץ לעיר, שהיות שמחיצותיהם גרועות, שלעצמן בלבד עשויות ולא לדירת שום אדם - בטלו מחיצותיהם כשנזרעו, אע"ג שהיו מוקפים לדירה מתחילה, כיון שזרעים מבטלים מחיצות - הפכו לאינן מוקפין לדירה.

אבל בגינות זרועות ובקרפפות שבתוך עיר מוקפת חומה ומעורבת, כיון שמותר לטלטל בכולה, אפילו בסרטיאות ופלטיאות שבתוכה (ואפילו ששים ריבוא דרסי בה, לא מבטלי מחיצות העיר), שיש להן דין רשות היחיד, ולא אמרינן "אתו רבים ומבטלי מחיצותא"¹², "דאלימא מחיצתא טובא, מאחר שלצורך בני אדם נעשית", כל שכן שלא יבואו זרעים ויבטלון, כי אפילו אם יבטלו מחיצותיהם - עדיין קיימות מחיצות העיר החיצוניות, ההופכות כל מה שבתוכן לרשות היחיד. וכל שכן לכרמלית, הבטלה לגבי רשות היחיד (דאויר רשות היחיד תופס עד הרקיע. שם סעיף ה'), ואין צריך לומר לקרפף, שדינו רשות היחיד גמורה (סימן שנח מ"ב סק"ה), והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב, ואפילו היה עומד בפני עצמו היה נחשב לכרמלית לחומרא.

יתרה מזאת: כתב הגהות אשר"י בשם אור זרוע שקרפף הסמוך לעיר חשוב מוקף לדירה, ואפילו גדול ביותר, כיון שדעתו להשתמש בו תדיר¹³ (ולמרות שיש חולקים עליו - ישלהקל בדרבנן). וכל זה בקרפף הסמוך לעיר מבחוץ, אבל קרפף שבתוך העיר נראה דכוליעלמא מודו שמותר.

וכן משמע מספיקו של הר"מ¹⁴ שהביא הטור, שיתכן שזרעים אינם מבטלים מחיצות חצר. (וכן משמע מהגמרא (כה ב), שהביאה מקרה שנפל כותל שהפריד(בין בית לבוסתן, אך שאר חומת הבוסתן נשארה עומדת ומחוברת לקירות הבית, וכך נוצרה מאליה חומה חדשה לבוסתן, הכוללת את הבית (ציור 4).

צ י ו ר 4

מ ק ר א

— קיר קיים

-- קיר שנפל

רב פפי פוסק שאין לסמוך על הקירות הפנימיים, כיון שלא נבנו כדי ליצור מחיצה לבוסתן, אלא רק עבור הבית, וההיקף לא היה לדירה.
מכאן מסיק המו"ק שאילו היו המחיצות כוללות את הבית מכתחילה (ציור 5) היה הטלטול מותר!¹⁵

ציור 5

וכן מחלק הוא בין עיר שהוקפה ולבסוף ישבה, דלא מהני היקפה לבטל קרפיפות כל זמן שלא נעשה בגופן דקרפיפות מעשה המתירן, לעיר שישבה ולבסוף הוקפה, דמהני היקפה. בסוף דבריו מביא המו"ק את ה"דבר שמואל" המתיר כמותו וכן את אביו (ה"חכם צבי" דלעיל, פסקה 5א), אלא שה"חכם צבי" מקשה על בוסתן הדב"ש שכתב שכשם שהעירוב מתיר לטלטל בכרמלית, כך מתיר הוא לטלטל בקרפף, שנתנו לו חכמים דין כרמלית. על כך מקשה ה"חכם צבי": מה מועיל השיתוף של העירוב, העושה את הרבים כאילו הם בעל הבית אחד הדר בתוכו, הרי גם בקרפף של אדם אחד, אם הוא גדול מבית סאתיים ואין בו דיורין - אסור לטלטל בו!

מתרץ המו"ק את קושית אביו: מדאורייתא יש לקרפף דין של רשות היחיד, אלא שגזרו בו חכמים מפאת גודלו לעשותו ככרמלית, ואם מותרים בטלטול על ידי העירוב כל המקומות שהם כרמלית ממש - כל שכן שיהיה הקרפף מותר על ידי עירוב העושה כל אשר בתוכו כמוקף לדירה!

נראה שהמו"ק והח"צ חולקים במהות פעולת העירוב:
לח"צ - "כל המקומות שבה (בעיר) האסורים ואינם מחוסרים אלא עירוב להתירן" (מו"ק שם) - מתיר אותם העירוב. אך אם יש בהם דבר הנוגד את הדיורין ומבטלן (כזרעים בקרפף) - לא יועיל העירוב.

למו"ק - קרפף הוא ככל המקומות האחרים, כי העירוב משנה את דין העיר לגמרי לרשות היחיד, מתגבר על כל המתנגדים לדיורין ועושה את כל אשר בתוכו מוקף לדירה.

מסקנת המו"ק, שבכל מקרה אין דין קרפף בעיר המעורבת.
ומדברי הדב"ש (שאלה רנט) שהובאו בח"צ משמע, שרק בשעת הדחק יש לסמוך על כך, שכתב: "שנראה דעת הרא"ש, רבן של ישראל, להקל, אף שסיים בצ"ע, יש לסמוך על 'מסתברא' דידיה בשעת הדחק, שאי אפשר בשום אופן אחר לתקן שלא יכשלו רבים".

ב. פסק האחרונים

"ערוך השולחן" (שנח סוף סעיף כא) מסתפק גם הוא שמא יש לסמוך בשעת הדחק על ספיקם של הרא"ש והתוספות בעירובי כל העיר. סברתו: אולי לגבי כל העיר מקרי הקרפף מיעוטא דמיעוטא, ואע"פ שיש מחלוקת לגבי "צורת הפתח" (אם היא מועילה כשיש בתוכה קרפף), בכהאי גוונא מותר, והוא מסיים: "וכולי האי ואולי וצריך עיון".

הביאור הלכה (שנח ד"ה אבל אם נורע) מביא את דעות המו"ק, הח"צ והדב"ש ומוסיף דנראה שמדובר בקרפף שאין לו מחיצה בפני עצמו, שאילו היתה כזו ודאי שלא היתה חומת העיר מתרת את הטלטול בקרפף.

ולמרות שאין דעת המו"ק כן, יש להכריע כך להלכה.

הוא מערער גם על ההסתמכות על ספקם של הרא"ש והתוספות באבחנה בין חצר לקרפף¹⁶. ונראה לו שאין לחלק בין קרפף שיש בו דיוורין לחצר, ובשני המקרים אם נורעו - בטלו דיוריהם.

הרב קוק (שו"ת אורח משפט סימן עח) נדרש לבעיה זו, ואף שלמעשה מורה לסמוך על המו"ק והדב"ש רק בשעת הדחק, הריהו מחדש יסוד גדול בהיתר ההיקף במקרה כזה. לדבריו, יש לחלק בין עיר המוקפת חומה לבין קרפף ואפילו לגינה: קרפף אינו מיוחד בעצמותו לשם דירה, ולכן כשנורע רובו או יותר מבית סאתיים ממנו "פקע כוח הדירה" שלו, ונעשה כקרפף שלא הוקף לדירה, מה שאין כן בעיר שלמה, שכל קיומה הוא לדירה, ולא שייך כלל אצלה היקף שלא לדירה, ולכן אין בכוח הזרעים לבטל את הדירה שהיא "עצם העיר".

ואפילו הרא"ש שנסתפק בחצר, יש לומר שכיון שבחצר ישנה מציאות שתהיה מוקפת שלא לדירה, שהרי כל מה שאינו דומה למבוי - שם חצר עליו (ולכן נכללים במושג "חצר" כל המקומות הפתוחים), יתכן שהזרעים מבטלים את כח המחיצה ועושים אותה כאילו לא הוקפה לדירה.

אבל בעיר יש לומר שהיה מודה, כיון שלא שייך כלל שם "עיר" על מקום שאנשים לא דרים בו, ולכן אין הזרעים יכולים לבטל את המחיצות כך שלא תחשב העיר כמקום דירה. אמנם כל זה הוא במחיצות גמורות, דהיינו: מחיצות שלימות, פיזיות, ולא בצורת הפתח, שאין נחשבת מצד שימושה למחיצות כלל, אלא ההלכה עשאתה מחיצות.

אבל האחרונים לא כתבו שיש להחמיר בצורת הפתח יותר מבמחיצות גמורות. יתרה מזאת: אפשר להוכיח שצורת הפתח עדיפה ממחיצות אחרות, שהרי מחיצות אחרות נעשות לפעמים שלא על מנת היקף לדירה, ולכן ניתן לומר שהזרעים מבטלים את הדירה, אבל צורת הפתח, שאינה מחיצה כלל מצד הטבע והשימוש בה, אלא רק מצד התורה נחשבת היא למחיצה, ודוקא במקרה שהיא מקיפה שטח לדירה וגדולה יותר מבית סאתיים, (וכך נקבע שהמחיצה בעצם עשייתה היא מחיצת דיוורין). עובדה זו הופכת את צורת הפתח למחיצה טובה ממחיצת קרפף, חצר ואפילו ממחיצה גמורה של עיר.

הרב מביא סימוכין לדבריו מאבקת זהב הנידונה כעפר על פי גזירת הכתוב, לענין כיסוי הדם, במקרה שאין לאדם עפר אחר. וכן בענין עדים זוממים, הנענשים בשל דיבורם,

אף על פי שבכל התורה כולה אין הדיבור נחשב מעשה, שכתוב: "ועשיתם לו כאשר זמם", והוא בסך הכל העיד בפיו!

מסכם הרב ואומר: "אם כן, ראינו שהשם שקבעה תורה על ענין, קיים הוא אף על פי שמצד המציאות המוחשית נראה לנו שאין הדבר כן". ומכאן שאפילו במקום שמחיצות טבעיות אינן מועילות, והדירה שבתוכן מתבטלת, כשיש מחיצות שעל פי הטבע אינן מחיצות והתורה נתנה להן שם של מחיצות לדירה¹⁷, ומלבד זאת אין להן תועלת אחרת כלל, יש לומר שכולם מודים שאין כוח בזרעים לבטלן. כאמור, מיקל הרב רק בשעת הדחק, והוא מוסיף עוד תנאי: שבזמן הקפת העיר בצורת הפתח לא היו זרעים הזרעים.

8. סיכום

כעת נוכל להתייחס לשאלות שהוצגו בהתחלה:

במידה שנוהגים לפי הדעה שצורת הפתח הופכת את הישובים והערים לרשות היחיד, מותר לטלטל בפארקים, במדשאות¹⁸ בפרדסים ובמטעים. וכן בגינות הנוי שאינן גדולות בית סאתיים מותר לטלטל בתוכן ללא חשש¹⁹, גם אם אין הן מקום דריסת בני אדם.

הבעיות מתעוררות בגינות גדולות, שיש בהן שני תנאים אלה:

א. יש בהן בית סאתיים או יותר.

ב. אין הן מקום דריסת בני אדם.

מפסק הביאור הלכה משמע שהוא מסכים להיתר הטלטול בעיר כשיש מחיצה לגינה.

הבעיה היא כשאין גדר כזו - מה הדין.

נראה שלכתחילה מוטל על הרבנות המקומית להקפיד שלא יכללו שטחים כאלה בתוך תחום העיר המוקפת, ואם ישנם שטחים כאלה - יש לגדרם ולהקיפם במחיצות. במידה ואין אפשרות לעשות כך, נראה לסמוך על דעות המו"ק והרב קוק לטלטל בעיר, וכמו שכתב הדב"ש, שאפשר להקל "בשעת הדחק, שאי אפשר בשום אופן אחר לתקן שלא יכשלו רבים".

אם אדם מגיע לגינה כזו בשבת, ואין זו שעת הדחק - יזהר מלטלטל ד' אמות בתוכה.

ואפילו אם השטח הזרוע קטן מבית סאתיים.

אם נזרע מיעוט הגינה, ואין בזרוע בית סאתיים - מותר לטלטל מהבית לגינה ולהיפך,

וכמובן בתוך הגינה עצמה.

אם השטח הזרוע בגודל בית סאתיים בדיוק - אסור לטלטל מהגינה לבית, ולהיפך. אבל

מותר לטלטל בתוך הגינה עצמה.

הערות למאמר

1. וכן משמע מלשון הברייתא, המשוה קרפף שנזרע רובו לגינה ואוסרת, ואם כן בגינה הזרועה כולה - הזרעים מבטלים את הדירה.

2. עיין באנציקלופדיה תלמודית כרך ג עמודים עג-עד, ד"ה בהשלמה לשיעור.

3. ואעתיק כאן את מראה המקומות של בעל "מאיר נתיב" (על מסכת עירובין) בדין דידן, דאזלינן בתר רובא: שבת ז א (דין קרפף - רשות היחיד), חולין יא א, תוספות גיטין סד א ד"ה אסור, נזיר יב א ד"ה אסור (דין אזלינן בתר רובא).

4. הרשב"א והריטב"א מוסיפים שבעצם כל מחלוקתם של ר' שמעון ורבנן היא בבית סאתיים מדויק, ולפי זה יוצא שמחלוקתם רק בטלטול מקרפף בן סאתיים לחצר. וכוהר"ן בחידושו, אלא שנראה שיש לתקן בר"ן הנדפס "ואם איתא דרבנן מודו ליה לר"ש היכא דלא הוי בית סאתיים... אסור להכניס ולהוציא מקרפף פחות מבית סאתיים לחצר".

5. עיין בהערות של ר' צבי הרכבי בפירושו של ר' פנחס קהתי למשנה בסוף מסכת סוכה.

6. נראה שטעות סופר יש כאן, ודילג ממלת "אם נזרע" למלת "אם נזרע".

7. מקשה ערוה"ש על עצמו: הרי בגמרא, גם בלישנות האחרונות שואלת הגמרא על הברייתא: "הא מעוטא שרי!" ומשמע מכאן שהגמרא כן מחלקת בין מיעוט לרוב, בסתירה לדעת הרמב"ם!

מתרץ ערוה"ש, שההבנה הראשונית היתה שמה שנאמר "יותר מבית סאתיים שהוקף לדירה ונזרע רובו אסור" הכוונה לשטח גדול בהרבה מבית סאתיים, ומה שהקשו "הא מעוטא שרי" התכוונו לשאול: הא מיעוטו - ואפילו יש בו כמה וכמה סאין - מותר! לכן מחלקת הגמרא בתירוץ בין בית סאתיים ליתר מכאן, דאפילו הוא מיעוט שבמיעוט, אם הוא יתר על בית סאתיים - אסור, ואם לאו - מותר.

8. וכן בכתמים הנמצאים על בגד, אינם מצטרפים לשיעור גריס ועוד (וי"ד סימן קצ סעיף ח). ודלא כמחיצות (סימן שסב סעיף ח), בהן פרוץ מרובה על העומד מבטלו ברוב.

9. ע"ש בחידושי הגהות ובב"ח. ובשו"ת חכם צבי סימן נט מחלק בין דעת מהר"ם, המסתפק להתיר בחצר הזרועה ברובה, אלא שאין בזרוע יתר על בית סאתיים, לספקו של הרא"ש, המסתפק גם בזרוע בחצר יותר מבית סאתיים.

10. "כיון דאיכא לאסתפקוי טוב להחמיר באיסור שבת". ב"ח. ועיין לעיל בטבלת העזר בהערה 9, בדברי הגר"ז.

11. ע"ש בשעה"צ ס"ק סז, דלדעתו לא הכריעו הטור והמחבר משום ספק, כדעת המ"א (ס"ק יב וע' במחה"ש שם. ונראה שגם הב"ח דלעיל סובר כמ"א), אלא משום דעות הר"ח, הר"י מינש, הרשב"א והריטב"א שעמדו כנגד ספקו של הרא"ש.

12. עיין במחלוקת שהובאה בסימן שמה סעיף ז ובמ"ב ס"ק כג וביה"ל שם.

13. עיין לעיל בסעיף זא, בשם ביה"ל.

14. וכן תוספות ורא"ש כדלעיל סעיף 74 ובהערה 6 שם. ובח"צ סימן נט הביא דעת הדב"ש (שאלה רנט), שיתכן שמהר"ם, המחמיר מספק בחצר, יודה שיש להקל בעיר שלימה. ואע"פ שכתב הר"מ "וטוב להחמיר", "בשעת הדחק יש לסמוך לקולא, כיון שאין החומרא אלא מצד היותר טוב".

15. ולמרות שאין פרצה - אין היקף לדירה בפרדס הגדול מבית סאתיים. רש"י שם. וקצת קשה להביא ראיה מכאן לקרפף שנזרע, דיתכן שאילו היה היקף לדירה היה הפרדס מותר בגלל שנטועים בו עצים (כדפירש"י: פרדס דהוי נטוע אילנות), דאינם מבטלים הדירה, כדתנין

בברייתא (כנ ב ובש"ע).

16. עיין בשעה"צ ס"ק סז, דאין לחלק בין חצר לקרפף.

17. וכן לענין תחום שבת, מודדים מצורת הפתח. שם.

18. אף על פי שהדשאים נזרעו, מכל מקום משמשים מקומות אלה למדרס בני אדם.

19. ולענין טלטול מהגינה לבית ולהיפך - אם נזרע רובה ויש לה מחיצה בפני עצמה נראה דאסור, כג"ז.

"והערב (לשון עירובין) נא את דברי תורתך בפינו"